

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 • Publicerad den 6 juni 2008

[Klicka här för utskriftsvänlig pdf-fil](#)

[Läs mer om idrott och funktionshinder på idrottsforum.org](#)

[Läs mer om idrottsjuridik på idrottsforum.org](#)

[Tillbaka till Pistorius startside](#)

Rätten är progressiv och idrotten konservativ i fallet Oscar Pistorius

Bo Carlsson

Idrottsvetenskap, Malmö högskola

Utfallet i Bosmandomen 1996 kom som en överraskning för UEFA. Att icke-kontraktbundna fotbollsspelare och andra idrottsmän skulle kunna röra sig fritt på den europeiska marknaden var oväntat för dessa fotbollsbyråkrater. Men EU-domstolen – med rådande lagstiftning och principer om rörlighet – kunde självfallet inte besluta på något annat sätt, oberoende av förväntningar och påtryckningar från fotbollen. Beslutet har sedermera lett till ett antal nya strategier när det gäller att binda upp fotbollsspelare i den post-bosmanska fotbollsvärlden, och till nya diskussioner om idrottens roll i samhället. Tveklöst har domen haft effekter, speciellt på fotbollens innehåll och dess diskurser.

Tolv år senare är det ånyo dags för ett rättsfall, Oscar Pistorius vs. IAAF, som också det kommer att ha stor betydelse för idrottens förutsättningar och dess normativa diskurser. Pistoriusfallet, likt Bosman, tycks även ha överraskat IAAF (det internationella friidrottsförbundet), och dess syn på idrott, tradition och jämlika förutsättningar. Men CAS:s (Court of Arbitration for Sport) beslut, att låta Pistorius tävlingslöpa inom de ordinarie spelen med proteser nedanför knäna, är inte oväntat, trots att domstolen är idrottens egen tribunal, och man hade i princip ingen möjlighet att fatta någon annat beslut, i vetenskap om, och i kölvattnet efter en allt mer utvecklad och modern diskrimineringslagstiftning i de flesta

länder, typ Title IX, i USA.

Fallet illustrerar dessutom en mycket intressant relation, speciellt för en rättssociolog som av hävd pratat om rättssystemets tröghet, och som oftast betraktat rättssystemet som en bromskloss, snarare än en hävstång för förändring. Som sagt, rätten framstår i Pistoriusfallet som progressiv och inkluderande, medan idrotten – friidrotten i det här fallet – framstår som konservativ och uteslutande. Det bekräftar förvisso min tes att idrotten – i sin naiva törnrosasömn och tilltron till sin ”autonomi” – behöver och är beroende av påverkan utifrån för att utvecklas inom ramen för ett modern samhälle och dess krav. Rättssystemet kan utgöra en sådan extern kraft – som en ”väckarklocka” – och tvinga fram kommunikation kring idrottens traditioner, värden och normativa strukturer som flyttar fram och anpassar idrotten till marknadens och det politisk-rättsliga systemets utveckling.

Idrotten talar glatt om fair play, och om rättvisa och jämlika förutsättningar, och det tycks vara viktiga komponenter i dess fenomenologi. Med dessa värden gäller egentligen enbart internt, för de idrottsmän som blivit inkluderade i ”familjen”. Å andra sidan har idrotten utvecklat olika typer av selektionsprocesser. Dessa kan vara funktionella – som rangordning, eller vinna och försvinna – för idrottens tävlingslogik. Men de kan även vara av normativ karaktär och befästa idéer om manlighet och normativitet, och därigenom stödja klassiska kroppsideal och även utveckla homofobier och motvilja mot svaghet. På så sätt blir idrotten en klart diskriminerande miljö. Dessutom är idrotten konservativ, vilket kanske ligger i dess natur, oavsett olika typer av teknologiska nydaningar. Ett hundrameterslopp är alltid hundra meter! Normativ tradition och den konservativa fenomenologin blir i detta perspektiv till ett hinder i idrottens möte med det moderna samhället och dess normativa förutsättningar.

Rättsamhället har klart utvecklade idéer om civila, sociala och mänskliga rättigheter, vilket bestämt tar avstånd från olika former av diskriminering beroende på kön, etnicitet och funktionshinder. När idrotten – och dess konservatism – möter dessa civila och sociala förutsättningar uppstår ett dilemma, som tydligt pekar på idrottens normativa begränsningar och dess (normativa) hopplöshet, i relation till rättsamhället. Ett bra exempel på idrottens ”hopplöshet” är Jane Couchs stämning av det brittiska boxningsförbundet (BBBC). Jane Couch var världsmästare i weltervikt, vilket hon hade försvarat två gånger. Men BBBC avfärdade hennes ansökan om en professionell boxarlicens, vilket hon behövde för att boxas professionellt. Ingen kvinna hade fått det tidigare. BBBC:s argument var att boxning innebar speciella risker för kvinnor och att det var svårt att placera dem i viktclasser på grund av menstruation. The House of Lords, d v s högsta domstolens, svar blev att varken ridderlighet eller paternalism kan rättfärdiga könsdiskriminering och att man fick, om det var ett problem, ändra viktclasser för att underlätta kvinnors boxning. Inom ”the noble art of self-defence” kunde männen inte lagligen skydda kvinnorna från att utsätta sig för samma risker som manliga professionella boxare utsätter sig för. Kort sagt, det ”moderna samhället” gjorde sig hörd, och talade tydligt om att idrottens – i det här fallet boxningens – normer är förlegade? och självfallet orättvisa!

Pistoriusfallet anknyter till den här problematiken. Måhända att fallet problematiserar idrottens förutsättningar än mer dramatiskt, och även är ”fel” utifrån idrottens logik. Men det vore fel av ”idrotten” att sluta sig inåt och styvneckat försvara sina ideal. Snarare borde rättsfallen upplevas som ”modern respons” och som en kommunikation som startar läroprocesser, som kan modernisera idrottens ”fair play”. Jag har i olika sammanhang diskuterat huruvida rätten – som ofrånkomligt blir en allt viktigare del i idrotten – är av ondo eller godo för idrottens utveckling. Svaret är inte givet. Men när det gäller diskrimineringsfrågor är rättssystemet mer ”fair”, och kan därvid tjäna som en läroprocess för idrotten, och lyfta dess ideal bort från förhistorien. Som rättssociolog känns strategin igen. I slutet av 90-talet fanns en generation akademiska och radikala jurister (främst i England) och en teoribildning (Critical Legal Studies) som, i stället för att kritisera rätten i enlighet med traditionell marxism, de facto använde sig av rätten och olika rättsfall, för att – i många fall framgångsrikt – flytta fram positionerna för diverse underprivilegerade och diskriminerade individer och/eller sociala grupper. Rätten kan komma att ha samma funktion inom idrotten, att flytta fram positioner (för barn, kvinnor, funktionshindrade och homosexuella), vilket onekligen konfronterar den konservativa maskulinitets- och normalitetsnormen.

Copyright © **Bo Carlsson 2008**